

ŽIVLJENJSKI JUBILEJ ROZKE ŠTEFANOVE

Ob sedemdesetletnici, ki jo je Rozka Štefanova praznovala konec avgusta, je poteklo petinštirideset let od njenega prvega stika s polonistiko, ko je štipendistka prišla v Krakov »z navdušenjem in trdno voljo, da obvlada ne samo jezik, ampak tudi poljsko književnost«, kot je v svoji knjigi spominov zapisal Vojeslav Molè. Kljub zgodovinskim razmeram, ki so nastopile kmalu po njenem dveletnem študijskem bivanju na Poljskem tik pred vojno in so marsikomu iz njene generacije povsem preokrenile mladostno odločitev, je Rozka Štefanova v dobrih tridesetih letih, od 1947 do upokojitve, utrdila polonistiko na ljubljanski univerzi, ji ob sicer ozkem študijskem okviru na slavistiki dala osnovo z jezikovnim in literarnozgodovinskim učbenikom, s prevodi iz poljske klasike ter avtorjev novejše dobe pa poglobila vez med poljsko in slovensko kulturo.

Začeti delo lektorja za poljščino pri novo ustanovljeni katedri za slovansko filologijo leta 1947 je za Rozko Štefanovo, ki je bila na to mesto imenovana, pomenilo tvorno vključitev v že obstoječe stike med obema kulturama in s tem razširitev pedagoškega dela, česar se je lotila z vso potrebno voljo in navdušenjem. Tedaj so bile za njo najtrše življenjske izkušnje. Po študiju slavistike, enoletnem poučevanju na trgovski šoli v Murski Soboti, se je aprila 1941 kot aktivistka vključila v ilegalno delovanje OF, kar jo je decembra 1943 pahnilo v ljubljanske zapore, od januarja 1944 do osvoboditve pa v koncentracijska taborišča Ravensbrück-Barth, nato zbirna baza in pot v domovino. Po vojni je bila dve leti ravnateljica v Slovanski knjižnici, predavala na višji pedagoški šoli v Ljubljani starejšo rusko književnost in sodelovala pri izdaji Pregleda ruske književnosti ter učbenikov Slovensko berilo I-IV.

Novi lektorat poljščine je za stike s poljskim jezikom in književnostjo, ki so dotlej nastajali iz spontanah nagibov, narave stroke in naključnih zanimanj posameznikov ter ustvarili bogato tradicijo in nakopičili precej gradiva, pomenil organizirano obliko in študijski program. Poljsko-slovenski literarni in kulturni stiki so bili dovolj pomembni, slovenska literarna zgodovina je imena najvažnejših poljskih pisateljev omenjala v sklopu slovanskih literatur. Nejasno so se kazali tudi pomembnejši vplivi in pobude, ki so predvsem v prvi polovici in ob koncu 19. stoletja sooblikovali slovensko književno zavest. Rozka Štefanova je ob pedagoškem delu nadaljevala predvsem v tej smeri. S članki je spremljala dogajanje v poljskem literarnem življenju in posegala v pomembnejše gradivo iz stikov med literaturama. Od številnih študij in člankov sta posebno pomembni razpravi o Prešernovem in Čopovem odnosu do poljske književnosti, v katerem je opazila tedaj premalo znane sorodnosti med Krstom pri Savici in Mickiewiczevim Konradom Walenrodom. Z analizo motivnih, idejnih in oblikovnih elementov v obeh pesnitvah ter ob zgodovinskih in življenjskih sorodnostih med obema pesnikoma je nakazala pomembno vlogo poljskega romantičnega pesnika pri nastanku Prešernove pesnitve in s tem odprla še zmeraj živo vprašanje, ki ima danes že svojo bibliografijo. Iz zanimanja za novejšo književnost pa so nastali zanimivi samostojni orisi avtorjev, kot so Wyspiański, Żeromski, Reymont ali pa sintetičen pregled obdobja Mlade Poljske. Zlasti je ob koncu petdesetih let zanimiv sklenjen pogled na sodobne tokove poljske poezije, v katerem razvojno predstavlja rast novejše poezije od konca Mlade Poljske do najmlajših avtorjev, kjer ni brez kritičnega poznavanja najmlajše pesniške ustvarjalnosti in razumevanja za razmere v idejni krizi tega časa. Po desetletnem spremljanju in preučevanju poljske književnosti je nastala širokopotezno zasnovana knjiga Poljska književnost, v Jugoslaviji prvi popoln pregled poljskega jezikovnega snovanja in slovstvenega ustvarjanja od začetkov do najnovejše dobe

sklenjen pregled skoraj tisočletnega razvoja poljske književnosti ob upoštevanju družbenozgodovinskih razmer še zmeraj služi kot bogat informator o zgodovini poljske kulture.

Njeno publicistično obravnavanje poljske književnosti je vseskozi spremljalo tudi pre-sajanje poljske poezije v slovenščino. Na tem področju je njeno življenjsko delo gotovo prevod pesnitve Gospod Tadej, ki ga je poljska kulturna politika nagradila z državnim priznanjem, ocenjevalec pa je zapisal, da prevod kaže »povezanost pesniške sposobnosti s poglobljenim literarnozgodovinskim poznavanjem predmeta. Enako ji je poljska kritika priznala uspešnost prevodov muzikalno zahtevnega Słowackega, kjer se pri izboru za zbirko Lirika ni ravnala po kriteriju lažjih prevodnih postopkov, ampak po zakonitostih pesnikove lirске ustvarjalnosti, pri čemer so poleg »poznavanja jezika, estetske občutljivosti in jezikovne kulture tudi izraz velike pietete do izvirnika«. V zvezi s prevajalsko prakso je tudi razprava o problemih prevajanja starejše poljske poezije, ki je zanimiva ocena prevajalskih rešitev in prikaz uveljavljanja norme od Prešerna do danes z jedrnatim pregledom poljskega in slovenskega verzifikacijskega sistema.

Iz njenih predavanj po primerjalni diferencialni učni metodi je v sodelovanju s Poljakom Władysławom Łacikom sestavila prvi učbenik poljskega jezika, ki je uporaben tudi za samouke. Ker je znala svoj zavzeti odnos do poljskega jezika in književnosti vnesti tudi v predavalnico, so iz njenega lektorata z dobrim praktičnim znanjem poljskega jezika izšli mnogi današnji uredniki, novinarji, prevajalci, ki jim je navdušenje za poljščino ostalo za zmeraj, kar kaže tudi bibliografija novejših prevodov. Skoraj v vsaki generaciji njenih študentov je našel kdo pobudo za svoje nadaljnje ustvarjalno delo v znanstvenem spoznavanju jezika ali leposlovno-prevajalskem delu.

Kako je na Poljskem odmevalo njeno delo, kažejo nagrade poljskega ministra za kulturo in umetnost z oznako »Zasluzhen za poljsko kulturo« in najvišje priznanje Državnega sveta »Zlato odlikovanje reda zaslug za Ljudsko republiko Poljsko«, v domovini pa je prejela »Red dela z rdečo zastavo«. Tudi njen praznik je minil v enaki ustvarjalni vnemi, zato ob dobrih željah pričakujemo tudi za naprej prisotnost njene osebnosti pri tkanju poljsko slovenskih kulturnih vezi.

Nikolaj Jez
Filozofska fakulteta v Ljubljani